võidi aga märksa suurendada kulusid rahvahariduse ja ühiskondliku hoolekande tarbeks. Kuna näiteks 1913. a., viimasel sõjaeelsel normaalaastal, hariduslikud kulud ulatusid vaevalt üle 10% kogu eelarvest, tõusid samad kulud 1923. a. eelarves peaaegu 30%-ni (29,7%); kulud hoolekande tarbeks moodustasid vähe üle 2% 1913. a. eelarve kogusummast, kuna 1923. a. ulatusid tegelikud kulud samaks otstarbeks 23,4%-ni korraliku eelarve kogusummast, s. o. siin näeme esimesel juhul eelmisega võrreldes 3, teisel juhul üle 10-kordset tõusu [1]). Veel suuremaid muudatusi leiame linna tulude-eelarvest. Kõige pealt paistab silma õige tunduv maksudest saadavate tulude suurenemine. Moodustades 1913. a. eelarves 42,6%, annavad need 1923. a. juba 76% tuludest. See suurenemine on seletatav eeskätt tulude tõusuga kaubandus- ning tööstusettevõtteilt 6% pealt 1913. a. 35,7%-ni 1923. a., hobuste-, sõiduriistade-, koeramaksu jne. kasvamisega alla 2,6%-lt 1913. a. peaaegu 4,3%-ni 1923. a. ja lõppeks uute tuluallikate tekkimisega — tulumaksuna, millest saadakse 9,4%, ja lõbustusmaksuna, mis annab 7% kõigist sissetulekuist. [2])

Kaunis raske on võrrelda linna varandusist ja ettevõtteist saadavaid tulusid, sest et võrreldavail ajajärkudel polnud tarvitusel ühesugused ekspluatatsiooni tulemuste arvestusviisid. Võttes mõlemal võrreldaval aastal lihtsalt nende sissetulekute üldsummad, näeme, et 1923. a. selle allika tulud moodustasid 23%, 1913. a. — 44,3%. Kui eraldada 1913. a. linna-ettevõtete tulusummast nende ettevõtete korraldamiseks tehtud laenude %%-de maksud, alaneb eespool-näidatud protsendimäär 34-ni, ületades ikkagi üsna tunduvalt 1923. a. summa. See summa on eeskätt sõltuv praegusaja ebasoodsaist tulunduslikest tingimusist.

Üldiselt olgu tähendatud, et isegi sellel, kaugeltki veel mitte väljakujunenud linnategevuse ajajärgul avaldub linna rahanduse arenemises, senisega võrreldes, tunduv edu, jättes siiski laiad võimalused edaspidisteks paranemisteks.

Kirjandus: 1) A. Hasselblatt, Etwas über Dorpats Vergangenheit u. Zukunft (Balt. Monatsschr. 1904, H. 1). — 2) I Eesti Üldrahvalugemise eelkokkuvõtted. — 3) F. G. v. Bunge, Darstellung der gegenwärtigen Verfassung der Stadt Dorpat (Riga, 1827). — 4) J. Engelmann, Die neue Städteordnung in ihrer Anwendung auf Dorpat. — 5) Fr. v. Jung, Beitrag zu einer vergl. Finanz-Statistik der Städte Livlands u. Oesels a. d. Jahren 1858, 1859 u. 1860 (Riga 1863). — 6) Rückblick auf die Thätigkeit d. städt. Verwaltung zu Dorpat in der Verw.-Periode 1882—1886 (Riga 1886). — 7) М. Курчинскій, Муниципальный соціализмъ и развитіе городской жизни (СПБ., 1907). — 8) Rückblick auf die Thätigkeit der städt. Verwaltung zu Dorpat in d. Verw.-Periode 1878—1882.

1) Võrdlus ei või olla lõplikult täppis, sest et eelarve tarindus (konstruktsioon) varemalt ja praegu pole kaugeltki ühesarnane.

2) Kaubanduslik-tööstuslikud tulud moodustuvad oma suuremas osas alkoholitarvete maksustamisest: trahterimaksust ja piiritustšekkide sissetulekust; mis puutub uutesse maksudesse — välja arvatud tulu- ja lõbustusmaks, siis saadakse need peaasjalikult kuulutuste ning reklaami maksustamisest ja maksust lubade eest alaliselt kaubelda turul.

Tartu, lk. 505